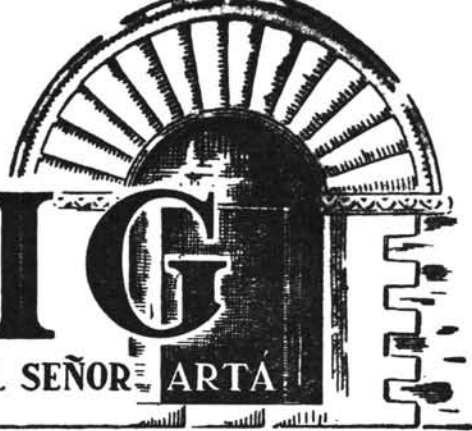

BELLPUIG

ÓRGANO DE LA PARROQUIA DE LA TRANSFIGURACIÓN DEL SEÑOR ARTÀ

Redacción y Administración:
San Salvador, 2 - Artà

Enero de 1974
II época - Año XIV - Núm. 53

Director:
Juan Servera Riera

Feliz año 1974

El tiempo, con el rápido paso de lo que nunca para, nos vuelve a situar frente a un año nuevo, que todos quisiéramos muy venturoso.

Solemos decir que se muere como se ha vivido. Lo que afirmamos de los hombres podemos también referirlo al obrar humano. De ahí que el pasado año, tan preñado de violencias, muriera con este triste sino. Y lo peor es que no se vislumbra un cielo despejado ni un sol más radiante para iluminar el año que poco ha estrenamos.

Pero el hombre, por ser inteligente y libre, tiene en gran medida su propio destino en sus manos. ¿Por qué en vez de optar por ideologías nebulosas, por posturas ambiguas, por cauces de violencias, no tomamos partido, los cristianos al menos, por la maravillosa aventura de nuestra fe vivida con todas sus consecuencias, por la fidelidad a Cristo y a todo lo que significa ser cristiano? Veríamos como la fidelidad al Señor incluye la fidelidad al hombre y comprenderíamos que no puede haber más legítima violencia que la que se impone cada uno para ser mejor.

Por poco que nos fijemos veremos como, juntamente con la violencia, se intensifica entre los hombres el deseo desenfrenado del goce de la vida, y ello entendido en su sentido más sensual y materialista. Estas realidades debieran imponernos un mayor incremento de nuestra fe. Tenemos necesidad de creer con la misma intensidad que necesitamos el pan para vivir o el aire para respirar. Los sufrimientos y amarguras de los hombres ¿no serán consecuencia, en gran parte, de nuestra falta de fe?

Queramos creer. Intentémoslo. Pidamos fe y luchemos por ella como luchamos por el pan de cada día. De lo contrario sólo nos aguardan las tristezas de la desesperanza. Nuestro único miedo realmente grave debiera ser el temor de alejarnos de Dios, hoy que tan fácil resulta, por las demasiadas voces que apagan la del Señor y por las abundantes luces de neón que acaban de ocultarnos la luz del cielo.

No lo olvidemos: "Para llegar a Dios no hay más camino que el amor que vence y que perdura".

O como dice San Juan "Hijos míos, permaneced en Jesús para que cuando se manifieste, tengamos plena confianza y no quedemos avergonzados lejos de Él a su venida".

Fidelidad a Jesucristo y a los hermanos podría ser el lema del año que acaba de empezar. No lo ignoramos: quizá sea difícil creer hoy; ¡pero sigue siendo lo más urgente y lo más bello del mundo!

Punt de vista

Notes disperses, agafadas al vol

En el Convent, les Matines d'enguany, a més de sonades, foren en mallorquí, incluint la Sibilla i el sermó. A l'Església, tot va ser en castellà, menys la Sibilla i el sermó.

Donant un gran exemple d'integració al medi on viuen, i sense renunciar a lo seu, la madrilenya filla del Dr. Martínez va cantar la Sibilla a l'Església Parroquial, i sense el mínim accent castellà.

La il·luminació nadalenca, a pesar de la variació de forma que s'ha fet enguany, continua essent un poc escampada. Si es concentraven totes les bombilles a una plaça (del Conquistador o de l'Ajuntament), ja que no podem afegir-n'hi, l'efecte seria més sorprenent i de menys pobresa. Es una idea.

Esperam que per Sant Antoni, enguany que se li aportarà una nota de qualitat i de necessària transformació amb els personatges de les Rondalles, de l'escultor Pujol, no hi veurem desfressats fent de "borratxos", ni carrosses (?) mig enramellades i fetes a lo aviat.

Eleccions: Un batle passat, un batle present, potser un batle futur i tots els altres...

Comença a ser necessari que el nou Consistori deixi a la vorera l'asfaltomania, i es dediqui ja un poc a l'estètica i reparació urbanes del poble, encara que no sigui tan espectacular.

La inauguració del nou local del Club Llevant ha passat desapercebuda al Bellpuig. S'ha donat la notícia de passada, fent una entrevista a l'ex-president. Tampoc no s'ha publicat cap fotografia.

A Artà no volem arbres, ni en el poble ni a les muntanyes. A Sa Colònia hi havia un tamarell que feia nosa a una cotxeria que construïen nova, i va morir misteriosament, abans d'estar acabada. Al carrer Costa i Llobera, un pi que pareix no fa nosa a ningú, també ha mort. I devora el tren, prest en morir un parell.

Segons tenc entès, hi ha intencions d'urbanitzar una finca situada davant Ca los Cans, a Sa Colònia. Convé estar amb els ulls oberts, per veure què succeirà al talaiot que hi ha dins ella. Per ventura el deixaran fer.

(Acaba a la pàgina 3)

Sa festa de Capdany, a Artà, quan jo era al·lot

II i darrer

DIA DE CAPDANY.—A les cinc, tocava s'escolà es primer de sa missa primera i, tan prompte com l'havia tocat encenia es dos ciris de davant sa imatge del Bon Jesús, que hi ha en es retaulle de sa capella, els quals havien de cremar tot lo dia, lo mateix que es dos de davant sa imatge del Bon Jesús d'es tabernacle, que també havien de cremar tot lo dia. Aleshores, no hi havia hora nova ni hora vella, sinó hora de Sol i res més. Per tant les cinc eren les cinc de bondeveres. Tampoc hi havia misses es decapvespres.

Com és natural, sa missa primera era lo que en deim missa baixa. Per si hi ha qualcú que no sabi què és això de "misses baixes", diré que se dona tal nom a ses misses que no són cantades.

A les sis i mitja, hi havia una altra missa baixa que tenia es nom de "Matinal", essent quasi sempre es rector es qui la deia.

A les vuit i mitja, hi havia una altra missa baixa.

A les nou, se repicaven tres trets, i enseguida se tocava es primer de l'ofici, ventant-se sa campana grossa. A les nou i quart, se tocava es segon, i a les nou i mitja, se tocava es tercer. Aquest tercer toc, que també tenia es nom de **quedar**, es feia, ventant-se, a un mateix temps, ses tres campanes: sa grossa, sa mitjana i sa petita. Sa gent, quan sentia aquesta darrera tocada, deia: "Ara toquen es darrer", o també: "ara queden". Inmediatament, capellans i cantadorets pujaven dalt al cor, cantant, allà Tèrcia amb orgue. Durant aquest mateix cant de Tèrcia, s'escolà, amb un ble encès, col·locat a un d'es dos caps d'una canya, encenia tots es ciris de sa capella del Bon Jesús i tots es ciris d'es presbiteri. Al entretant, sa gent acudia a la parròquia, omplint-la de gom en gom. Quina gentada, Déu meu! Sa majoria d'es qui acudien, ho feien, moguts p'es desig de sentir es moviment demogràfic que hi havia hagut, a Artà durant s'any que acabava de finir, i que es rector anunciava des de dalt sa trona.

S'Ajuntament, en corporació, assistia sempre al ofici. I quan era elegit un Ajuntament nou, s'estrenava es dia de Capdany, assistint a l'ofici. Ara, si no vaig equivocat, acudeixen a l'ofici, mesclats amb s'Ajuntament, es jutge i es sargent o tinent de sa Guardia Civil. En es temps, de que jo parl, era s'Ajuntament totsol, sense mescla de cap altra autoritat.

Tan prompte com s'Ajuntament havia ocupat es seu lloc, sortia l'ofici. Era missa de tres amb altar fumet. El deia sempre es vicari. Aleshores, sols hi havia, a Artà, un vicari. Aquest era D. Joan Sureda (a) Panyello, el qual vivia en es carrer de Pedra Plana, fent cantonada sa seva casa amb so carrer d'es Quatre Cantons. Descontant es rector i es vicari, hi havia, en aquelles saons, a Artà, vuit o nou capellans l·lisos. Jo hi he vist, a un mateix temps, es següents: es capellà Regalat, es capellà Pau, es ca-

pellà Pansecola (D. Geroni), es capellà lujamunt, es capellà Patrò, es capellà Sargent, es dos capellans "Asdoro" (don Francesc i D. "Pepe"), es capellà de sa Canova i es capellà Moll.

Totduna que se començaven a cantar es "Kyries", sortien a captar per dins l'església mestre Mateu Claret i En Joan Rodríguez. Aquest substituïa a son pare, mestre Pep, el qual tocava l'orgue. Mestre Mateu duia una bacina grossa i En Joan es bacinet de sa confraria del Bon Jesús. Cadascun d'ells dos feia mitja església, de dalt a baix. Tant darrerera un com darrerera s'altre, hi anaven, donant estampes a totes ses persones que posaven doblers dins sa bacina o dins es bacinet, dos d'es quatre homos que havien de portar, a sa processó d'es decapvespre d'aquell mateix dia (es tabernacle del Bon Jesús. Eren sempre homos més o manco joves. I precisament perquè portaven es tabernacle, es poble les donava es nom de "portadors". Tals estampes eren d'això barato, tenint escrits, cadascuna d'elles, a sa part de darrerera, es nom i es dos llinatges d'una de ses persones que havien mort, a Artà, durant s'any que acabava de finir. Amb s'intent de veure quina persona li havia tocat, se pot dir que no quedava ningú sense posar dins sa bacina o bacinet bé una peça de quatre, bé una peça de dos, bé un "caguet", és a dir, una peça d'una dècima. Abundaven, llavors, es "caguet". Qualcú —pocs— donava una peseta. Per lo regular, tothom resava un Parnostro en sufragi de s'ànima d'es difunt o difunta que li havia tocat, si no se tractava d'un aubats.

Es predicador solia esser un capellà o frare que vivia a Artà mateix. Ets obrers, penoner, portadors i s'escolà major, un darrerera s'altre, formant "fila india", l'acompanyaven des de la sacristia a sa trona. Es primers eren es quatre portadors. Després, es penoner. Després, ets obrers. Després, s'escolà. Finalment, venia es predicador. Mentres que es mateix predicador anava a rebre sa benedició de mans d'es qui deia l'ofici, s'escolà esperava, ajonellat, en es primer escaló d'es presbiteri, i tots es damés acompanyants esperaven, drets, en es caminal d'enmig. Una vegada rebuda sa benedició, seguien tots ets acompanyants fins devora sa trona, despedint-los es predicador amb una capada.

Després d'es sermó, se cantava es "Credo", pujant es rector, durant es cant d'es mateix "Credo", dalt sa trona.

Acabat es sermó, tothom se girava cap a sa trona. Començava es rector per dir quins eren es fadrins i ses fadrines que havien concertat matrimoni durant sa darrerera, o ses dues, o ses tres, darreses setmanes, ordenant que tots es qui sabessin qualche impediment, pel qual no se pogués dur a cap qualsevol d'aquells matrimonis, el denunciassin, baix pena de pecat mortal. Això tenia es nom de "publicades". Després, anunciava ses principals fetxes de s'història del món. Finalment, enmig d'un silenci aclaparant, donava compte d'es moviment demogràfic artanenc. Ho feia de sa següent manera:

"Matrimonis: tants".

"Naixements: Nins, tants. Nines, tantes. Total: tants".

"MORTS: Morts grossos: Homos, tants. Dones, tantes. Aubats: Nins, tants. Nines, tantes. TOTAL: Tants".

"Per tant, hi ha un augment de ...X persones".

Aquí se sentia un rum... rum general que abarcava tota l'església. Eren es comentaris que cada qual feia amb sos seus veïnats.

Inmediatament, es vicari, en mig des dos ministres, es posava, dret, damunt es primer escaló d'es presbiteri, aguantant amb sa mà dreta es maniple que s'havia tret d'es braç esquerre. En es costat d'es subdiaca s'hi posava un d'ets obrers, sostenint amb ses mans es bacinet del Bon Jesús. Enseguida, s'Ajuntament, començant p'es batle i acabant p'es saig, anava a besar es maniple, depositant, a's mateix temps, una moneda dins es bacinet.

Després de l'ofici, es quatre portadors anaven a captar per tot es poble.

Si no vaig equivocat, sa paga de cadascun d'es portadors era sa d'una peseta.

A les dues d'es capvespre, se repicaven tres trets, i enseguida se tocava es primer de Vespres, ventant-se sa campana grossa. A les dues i quart, se tocava es segon, i a les dues i mitja, es tercer, ventant-se totes ses campanes a un mateix temps. Inmediatament, capellans i cantadorets pujaven an el cor per a cantar Vespres i Completes.

Acabades ses Completes, es feia sa processó, la qual, si es temps ho permetia, sortia a defora, recorrent es carrers de Sant Salvador, Plaça (avui de Josep Sanxo de la Jordana), Pou Nou, Major (avui de Rafel Blanes), Placeta d'Es Marxando, altra vegada Plaça (avui de Josep Sanxo de la Jordana) i Parròquia, entrant p'es portal d'es Mirador. Davant de tot, hi anava es penó de sa confraria del Bon Jesús. Després, deu o dotze homos i dues o tres dotzenes d'allots, sense ciris. Després, sa creu parroquial enmig d'es dos cirials. Després, sa comunitat de capellans i cantadorets, cantant s'himne de Vespres. Després, es tabernacle del Bon Jesús duit p'es quatre portadors vestits d'escolà. Darrerera es tabernacle, hi anaven mestre Mateu Claret i mestre Pep Rodríguez amb sa mudada bona i un ciri ben gruixat passat per dins un gresol de llauna. Després, es preste que solia esser es rector, i es dos ministres. Es primer amb capa pluvial, i ets altres dos, amb dalmàtiques. Finalment, un estol de dones ben gros, resant el Rosari.

Si es temps no ho permetia, sa processó se feia per dins l'església, sense es penó de sa confraria del Bon Jesús i sense que ses dones, ni ets homos, com tampoc ets allots, se moguessin d'es seu lloc. S'acabava sa processó amb so cant d'es **Tedèum**. Durant tot es temps de sa processó, hi havia repicada general de campanes.

En Pep de Sa Clota

Antics obrers de Sant Antoni

Parlar dels clavaris o obrers de Sant Antoni de Viana amb motiu de la seva festivitat és sempre interessant i legítimat. Ells "duen es trui", com deim a Artà, de la festa de carrer i de l'església.

El càrrec d'obrer és, a les hores d'ara, per tota la vida i permanence, si pot esser, dins la mateixa parentela. Però abans no era així.

En el "Llibre de Sant Antoni de Viana de la Vila de Artà lo any 1756" de l'arxiu parroquial, es veu clarament com els obrers eren elegits per un any, entre els membres de les famílies pageses i qualche pic entre la menestralia.

Després de la festa, donaven compte ben estret i eren nomenats els nous obrers. D'aquesta manera ho feren els obrers d'ara fa dos-cents anys. Les entrades sumaren 149 lliures, 13 sous y 2 diners. Les despeses, 94 lliures, 14 sous i 4 diners, quedant en caixa 54 lliures, 18 sous i 10 diners.

A la llista que segueix, posam en primer lloc, l'obrer major i, en segon, el menor. El baciner, designat pels dos primers, ocupa el darrer lloc.

A la present llista hi ha buits o omissions de noms d'obrerers. La causa n'és perquè aquests noms tampoc no figuren a l'antic llibre que ja hem anomenat.

PUNT DE VISTA

(ve de la pàgina 1)

Si no volem que els camionots vos retxin sa fatxada o que els cotxes aparquin ben davant ca vostra, ha sortit a llum una bona solució. Anau, si no, al carrer del Figuerat i al carrer Centro a prendre'n mostra. Però, per l'amor de Déu, que no ens la posi tot el poble en pràctica!

PER ACABAR

Sentit d'un peninsular que deu haver arribat fa poc:

"Las islas Baleares son: Mallorca, Menorca, Ibiza, Formentera, Cabrera y Ravenna..."

Toni Noni

ALMACEN DE MUEBLES

Bazar Muntaner

General Goded, 28
Capdepera

Muebles de lujo,
Metálicos,
De oficina,
De bar,
de cocina, y Auxiliares.

Cortinajes y otros objetos
interesantes.

Presupuestos para
Hoteles y Apartamentos

Any

1757. Pere Joan Esteve, alias Moll i Pere Joan Ferrer, alias Boter.
1758. Miquel Esteve, alias Moll i Sebastià Gili, alias Pisca.
1759. Pere Joan Ferrer, alias Boter, Pere Sard i Miquel Massanet.
1760. Jaume Sanxo, Pere Sureda, alias Terrassa i Andreu Pons.
1761. Bartomeu Esteve, alias Moll, Andreu Pons i Bartomeu Esteve.
1766. Francesc Tous, alias Llaunat, amo de Son Sureda d'En Canals i Joan Sureda d'Es Rafal Pai.
1767. Pere Ferrer, alias Cremat de S'Alqueria Veia i Guillem Esteve, alias Ros.
1768. Pere Joan Esteve de Carrossa, Mestre Jaume Sanxo, alias Cosí i Jeroni Ginard, alias Terrassó.
1769. Joan Jordà, amo d'Aubarca, Jeroni Ginard, alias Terrassó i Mateu Sanxo, alias Garra.
1770. Miquel Esteve, amo de Sa Cova, Mateu Sanxo, alias Garra i Miquel Massanet, alias Pitot.
1771. Joan Torres, amo de Son Catiu, Miquel Massanet, alias Pitot i Cristòfol Ginard, alias Terrassó.
1772. Bartomeu Esteve, amo jove de Carrossa, Cristòfol Ginard, alias Terrassó i Sebastià Lliteras, alias Turquet.
1773. Miquel Payeres, amo de Sa Badeia, Sebastià Lliteras, alias Turquet i Rafel Boscana, alias Ponso.
1774. Joan Tous, alias Llaunat, amo jove de Son Canals, Rafel Boscana, alias Ponso i Antoni Blanes, alias Patró.
1775. Miquel Esteve de Sa Cova, Antoni Blanes, alias Patró i Rafel Gili, alias Ponso.
1776. Pere Joan Ferrer d'Es Rafal Pai, Rafel Gili, alias Pisca i Pere Antoni Sard.
1777. Joan Jordà, conductor d'Aubarca, Pere Antoni Sard i Vicens Santandreu.
1778. Francesc Tous, alias Llaunat, conductor de Can Canals, Vicens Santandreu i Nicolau Pons, alias Xina.
1779. Cristòfol Lliteras, alias Recuit, majordom de Son Fortesa, Nicolau Pons, alias Xina i Francesc Blanes, alias Patró.
1780. Llorenç Perxana, conductor de Son Brotat, Francesc Blanes, alias Patró i Gabriel Sureda de Can Gili.
1781. Nicolau Mercadal, amo de Sos Sastres, Gabriel Sureda, alias Ravull i Miquel Servera, alias Polissó.
1782. Jaume Sanxo, amo de Sa Canova, Miquel Servera, alias Polissó i Sebastià Esteve de S'Ametlerar.
1783. Nicolau Mercadal, amo de Sos Sastres, Nicolau Pons, alias Xina i Bartomeu Santandreu.
1784. Cristòfol Lliteras, alias Recuit, majoral de Son Fortesa, Bartomeu Santandreu i Jeroni Sureda, alias Sergent.
1785. Bartomeu Esteve de Sa Cova, Jeroni Sureda, alias Terrassa i Antoni Blanes, alias Patró.
1786. Bartomeu Esteve de Carrossa, Antoni Blanes, alias Patró i Sebastià Esteve.
1787. Bartomeu Mercadal de Son Jaumell, Sebastià Esteve i Bartomeu Alzina d'Es Claper.
1788. Agustí Esteve, Bartomeu Alzina i Bartomeu Pujol.
1789. Bartomeu Esteve, Bartomeu Pujol i Jaume Sanxo.
1790. Andreu Tous i Jaume Sanxo.
1791. Miquel Esteve de Sa Cova, Antoni Ginard, alias Fuia i Joan Amorós, alias Ros.
1792. Pere Jordà d'Aubarca, Joan Amorós, alias Ros i Rafel Blanes.
1795. Agustí Esteve i Llorenç Nicolau.
1797. Pere Esteve, Pere Ignasi Massanet i Jaume Sanxo.
1798. Bartomeu Esteve, menor de Carrossa i Jaume Sanxo.
1799. Miquel Lliteras de Son Fortesa, Bartomeu Santandreu i Joan Amorós, alias Ros.
1800. Andreu Tous, alias Llaunat, conductor de Can Canals i Joan Amorós, alias Ros.

A. Gili, Pre.

BETLEM

EN ZONA BELLISIMA ENTRE
MAR Y MONTAÑA
OFRECE

Restaurante Casa Naval

a su distinguida clientela, su gran carta de
cocina nacional e internacional

BIENVENIDOS A BETLEM

COLONIA DE SAN PEDRO
BETLEM. Telf. 108. ARTA

DIRECCION
OTTO KUMENIUS

El foc de Sant Antoni

En moltes ocasions reflexionam sobre les costums arrelades als pobles i com degueren esser els seus principis. De cada una de elles ens plauria seguir el fil dins l'avior fins al seu origen, perquè totes responen a un moment històric i s'encarnaren sigilosament dins la entranya viva dels pobles. Un desconegut llogaret aporta una vena capilar a la filosofia de la història.

Avui en que el nostre poble d'Artà celebra fest major a Sant Antoni, oferim una breu investigació sobre el foc de Sant Antoni.

Avant de tot nos preguntam: Quina és la relació dels foguerons en Sant Antoni? i Per què a la creu dels retaules del dit sant hi ha una flamadeta que sobreix d'ella? El foc de Sant Antoni és un greu malaltia algunes vegades epidèmica, coneguda avui amb el nom de ergotisme. Antigament era una malaltia misteriosa i de difícil curació. No es sabia la causa i eren molt freqüents els enverinaments amb el pa fet de farina de sègol (en castellà: centeno).

El verí procedeix del bolet paràsit en forma d'esperó del Claviceps purpurea Tulasne del grup dels bolets pirenomicets, que es reproduïen dins la llavor del sègol. Les primeres notícies certes són dels cronistes dels segles X i XI. Sigibert de Gembloux la ubica en Lorena (França) i l'anomena: ignis sacer (foc sagrat). Apreixia a les regions a on es menjava principalment d'aquest pa.

El "foc de Sant Antoni" es diu així sencillament, perquè quan la dita malaltia l'ny 1090 sembrava desolació i mort a les terres del Delfinat de França unes relíquies de Sant Antoni curaren uns dels fills del senyor Gascó de la Valloire. Agraït per la curació aquest senyor feudal decidí la fundació de la Orde dels Antonians i dedicar la vida als malalts de ergotisme.

Bonifaci VIII les donà la regla de San Agustí que tenien també els cavallers de Sant Joan de Malta amb la distinció de la tau grega. L'establiment a Mallorca de dita Orde segons diu Dameto en la seva història apareix senyalat a 13 de setembre de 1230.

El Rei en Jaume I donà a dita Orde representada per Pere de Tezà l'alqueria "Naga" en el terme d'Inca, mes de les cases que a la ciutat de Mallorques havien de convertir en església i hospici de Sant Antoni en el carrer de la Síquia, perquè per allà passava la que proveïa d'aigua a la ciutat. L'església s'anomenà Sant Antoni de la Síquia; avui Sant Antoniet. Per no estendre-nos massa, direm que després de diverses vicissituds, el Papa Pius VI extingí la orde dels Antonians amb Bula datada a 24 d'agost de 1787 i a Espanya per real decret y manament del rei Carles III a 27 de abril de 1788.

Després d'aquesta data històrica direm algunes minucies sobre la malaltia. Com que el dit bolet te forme de cornet o de diminut esperó, i la paraula francesa que el denomina es "ergot" de aquí pren el nom la malaltia. L'ergotisme produeix la sensació d'un foc intern. Unes taques negres van apareixent per tot el cos degut a la metzina virulenta de l'esperó o cornet del sègol. A les formes més greus apareixia gangrena. Llavors segueixen al·lucinacions produïdes

(acaba a la pàgina següent)

Noticiario local

EL NOTARIO SE MARCHA

Recientemente ha sido otorgado al Notario de nuestra villa, D. Carlos Gómez Alvarez, una de las notarías de Manacor. Aunque todavía continúa al frente de la artanense, podemos considerar inminente su salida para su nuevo destino, en donde, no dudamos que al ser conocido se le apreciará como ha sucedido en nuestro pueblo y comarca durante los trece años de permanencia entre nosotros.

Reciba el testimonio de nuestro aprecio y el sincero deseo de un feliz cometido en su nuevo destino.

FUNERAL POR EL ALMA DEL PRESIDENTE DEL GOBIERNO

El pasado sábado día 22 de diciembre, en la parroquia se celebró un funeral por eterno descanso del Presidente del Gobierno, Almirante Carrero Blanco. Asistieron todas las autoridades locales y numeroso público, que asistió a testimoniar su profundo pesar.

DISTINCION HONORIFICA

La Delegación Provincial de Juventudes ha concedido a don Juan Carrió Servera, Delegado local de la Juventud, una placa de plata por sus muchos desvelos en favor de la mencionada delegación artanense.

Reciba nuestra enhorabuena.

UN GRUPO DE ARTISTAS ARTANENSES EXPONDRAN EN PALMA

De fuentes fidedignas sabemos que cinco artistas locales harán una exposición colectiva en una galería de arte palmesana. Se trata de los pintores Gabriel Esteva, Juan Mezquida y Forteza; y Pedro Ferrer "Pujol" con sus realizaciones escultóricas y Juan Ginard "Sarasate" que presentará sus últimas creaciones en hierro forjado.

Les auguramos un remarcable éxito.

NOVEDADES EN LAS FIESTAS DE SAN ANTONIO

Año tras año al llegar el mes de enero, en cada artanense moran vivos deseos de celebrar una de las más típicas fiestas de nuestro pueblo, la tradicional festividad de San Antonio Abad.

Ya casi en la víspera de "Sant Antoni", queremos anunciar que este año habrá varias novedades en el programa de actos.

En primer lugar, la cabalgata contará con personajes de una veintena de "rondaies", representando a distintas fisonomías artanenses. Todos estos trabajos han sido realizados y costeados por el notable escultor local "Pujol", concluyendo así una paciente e ilusionada labor de dos años.

El último acto festivo, tendrá lugar en el Teatro Principal, en donde se celebrará un concierto a cargo de la Banda Municipal de Palma y se otorgarán los

premios literarios del Certamen "Villa de Artá".

Joyería y Relojería

Platería VICTORIA

(Pep d'Alcúdia)

VENTA Y COMPOSTURAS EN GENERAL

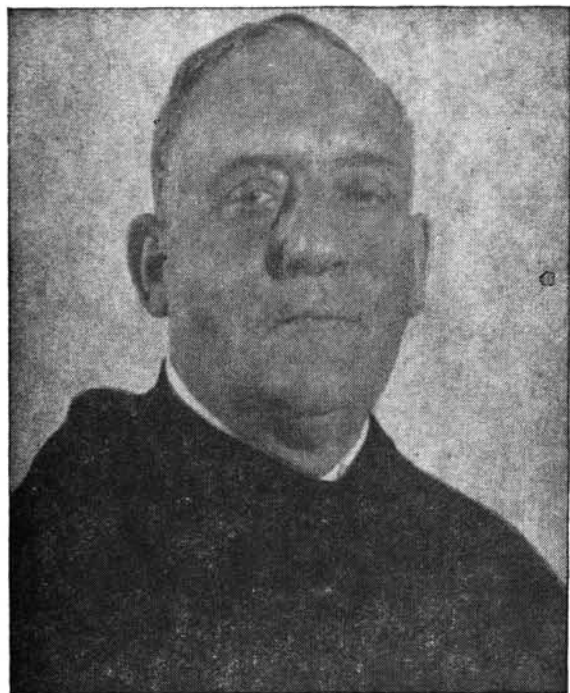
Antonio Blanes, 26

ARTÁ

Sin el correspondiente ticket no se entregará ninguna compostura.

MURIO EL P. MIGUEL TOUS GAYA, MINISTRO PROVINCIAL DE LA T.O.R.

Inesperadamente ha fallecido, el pasado día 30 de diciembre, en Palma, el Ministro Provincial de la T.O.R. en España, M. Rdo. P. Miguel Tous Gayá.

El finado había nacido en Artá el 23 de febrero de 1913. Vistió el hábito en 1927 y recibió la ordenación sacerdotal en 1935.

Era Licenciado en Teología e Historia Eclesiástica y Diplomado en Lengua Latina por la Universidad Gregoriana de Roma. Ostentaba también el título de Diplomado en Paleografía, Archivística y Biblioteconomía, obtenido en la Ciudad del Vaticano. Preparó y publicó en 1950 el volumen XXI de las "Obras de R. Lull".

Por sus cualidades e intensa humanidad se hizo acreedor de la confianza de sus hermanos de hábito, quienes le encomendaron, entre otros, los cargos de

Superior en distintos conventos. Fue asimismo Definidor Provincial durante algunos trienios y Maestro de los religiosos estudiantes. Elegido Ministro Provincial en 1970, era reelegido por unanimidad en junio del pasado año. Pertenecía al Consejo Presbiteral de la Diócesis de Mallorca, como representante de los religiosos.

Inmensa multitud acudió a las ceremonias religiosas en sufragio de su alma, prueba evidente de lo muy sentida que fue su muerte.

BELLPUIG participa su condolencia al P. General de la Orden, a la Curia Provincial y demás religiosos de la T.O.R., así como también a las hermanas, padrino y sobrinos del bondadoso franciscano artanense P. Tous Gayá.

PETICION DE MANO

Por don Juan Forteza Picó, Director de la Escuela Graduada, y su esposa doña Francisca Forteza, y para su hijo Juan, Maestro Nacional de María de la Salud, ha sido pedida a doña Margarita Lliteras, Vda. de Cortés, la mano de su simpática hija Catalina.

La boda se celebrará (Dm.) el próximo día 24 de febrero en la iglesia parroquial de Porreras.

ELECTRICA ARTA LUX

Exclusivas

Televisión RADIOLA

Frigoríficos KELVINATOR

Calle Costa y Llobera, 8 - Tel. 115
ARTA

QUIEN CONTABILIZA

Piensos San Isidro

UTILIZA

Piensos equilibrados para ganado:

porcino, ovino, vacuno, caballar, avícola,
perros, conejos y concentrados.

pels alcaloids de l'àcid lisèrgic (L.S.D.) que es troba dins la seva composició. Els efectes de dita droga son massa be desgraciadament coneguts. No donam un diagnòstic complet de l'evolució de tant greu malaltia. Basta en lo dit per donar-nos compte dels sofriments físics i morals per desconèixer els efectes fatídics del consum d'un pa que en lloc de nodrir, omplia els hospicis mitjançans de desolació i angunia. Els remeis del nostre poble a la edat mitjana contra el foc de Sant Antoni, era la invocació pietosa al seu valiment i les medicines casolanas, molt rudimentaris per cert, entre elles freqüents banys d'aigua per calmar la febre ardenta del foc sagrat.

Les persones que obtenien gràcia de curació col·locaven un petit ex-vot d'argent a les parets dels cambrils a on eren invocats els nostres sants. Allà veim retalls dels membres que havien merescut la protecció dels amics de Déu. Es un record pietós que no hem de oblidar. Els nostres ulls han contemplat baix les ondulacions bandejants de llum groga dels ciris, aquestes deixes preuades per testimoni eloquent de gràcies extraordinàries. Dins vases de rivet dorat, d'un diminut clavet penjades, i sobre la planura d'un vellut vermell descolorit, solcat per qualque arna solitari, son llumetes votives de la fe ardenta i confiada dels nostres cristians.

Com la preda centenària d'una casa pairal que es fa vella i respectable durant-se a la tebior del sol, així el perfum de l'encens empincella de patina ennegrida aquells records d'agraïment. Son una crid clamorosa a una fe adormida, i una advertència prudent de que solsament als qui tenen fe es concedixen gràcies i miracles.

Avui l'home, per la seva desgracia, confia solsment en la tècnica, i ha posat en oblid a Déu i els seus intercessors. Hi ha que retrobar el camí cap a l'altar i rendir els genolls sobre la nusa llosa amb oració humil i confiada. Primer acudir al qui és senyor i benefactor de la nostra vida i després aidarnos de les trobades científiques dels savis.

Resta contestar sencillament a les preguntes que en el capçal de l'article nos feiem. Els escultors i tallistes prengueren motiu del foc intern que impulsava l'amor dels antonians, per fer d'ell un motiu religiós, i col·locaren sobre la lletra tau la flamadeta que és el símbol d'aquest afecte; i l'altre creim que el poble, sia per la relació del foc intern amb el foc infernal que voretja eternament al dimoni, sia cregent que els foguerons purificaven laire i el tornaven pur i sanitós, ha fet del foc el motiu extern mes decoratiu i alegre de les festes.

Encara que els electrodomèstics ens haguin industrialitzat el foc, les nostres garrigues ens donaran els troncs ancestrals per la cremadissa dels foguerons. Arremolinem soques de gruixada escorça i tions de saba vermella i aquells altres oberts i clivellats, un temps, bresol dels nius dels ocells, i avui arbres deruïts de esca esmiclada i podrida, perquè no se apagui a la llar d'Artà, el foc crepitant d'aquesta festa.

El dia que s'apagàs el foc a la nit de Sant Antoni, heuriem romput el vincle en la tradició i el fil d'aquesta festa artanenca. No heu veuran els nostres ulls!

En Bernadí de Ca'n Floriania

ECOS ARTANENSES

NACIMIENTOS

Día 22 noviembre. Luis Esteva Esteva, hijo de Antonio y de Adela, calle Pou Nou, 4.

Día 27. María-Antonia Sureda Vidal, hija de

Miguel y Antonia, calle Sebetche, 26.

Día 3 diciembre. Joaquín Quilez Forteza, hijo de Antonio y Margarita, calle Costa y Llobera, 56.

Día 2. Antonio Oliver Ginard, hijo de Miguel y María, calle Parras, 38.

Día 12. Francisco Chaparró Viejo, hijo de Juan y Leonarda, calle Nueva, 30.

Día 11. Bartolomé Galmés Alzamora, hijo de Sebastián y Catalina, calle Fí-gueral, 21.

Día 25. Rosario Fernández Donoso, hija de José y Concepción, calle Oasis, 3.

Día 28. Bartolomé Nicolau Bonnín, hijo de Bartolomé y María, calle Taulera, 21.

MATRIMONIOS

Día 26 noviembre. Manuel Trejo Gordillo con Juana - Ana Pomar Brunet en la iglesia parroquial y bendijo la unión el Rvdo. D. Miguel Mulet Bujosa.

Día 5 diciembre. Pablo Coll Ferragut con Catalina Amer Seguí en el Santuario de San Salvador, y bendijo la unión el Rdo. D. Miguel Mulet Bujosa.

Día 10. Miguel Morey Sureda con Margarita Servera Lliteras en el Santuario de San Salvador, y bendijo la unión el Rdo. D. Juan Servera Riera.

Día 12. Jaime Mayol Mayol con Petra Ginard Ginard en la iglesia parroquial y bendijo la unión el Rdo. D. Miguel Mulet Bujosa.

Día 14. Juan Amorós Santandreu con Consuelo Matamoros Arenas en la iglesia parroquial y bendijo la unión el Rdo. D. Juan Servera Riera.

Día 15. Luis Pozo Adán con María Corraliza García en la iglesia parroquial y

bendijo la unión, el Rdo. D. Antonio Gili Ferrer.

Día 15. Rafael Corraliza García con María del Carmen Ferrera Durán en la iglesia parroquial y bendijo la unión el Rdo. D. Antonio Gili Ferrer.

Día 15. José-Manuel Laiz Brasas con María-Antonia Sansó Massanet en la iglesia de la Colonia de San Pedro y bendijo la unión el Rdo. D. Gabriel Massanet Cabrer.

Día 15. Antonio Ginard Sastre con Antonia Cursach Sancho en el convento de los Padres Franciscanos y bendijo la unión el Rdo. D. Juan Oliver Ferrer.

Día 19. Agustín Espinosa Tudela con Magdalena Genovard Sansó en la iglesia de la Colonia de San Pedro y bendijo la unión el Rdo. D. Andrés Genovard Orell.

Día 29. Jaime Terrasa Santandreu con Margarita Danús Sancho en la iglesia parroquial y bendijo la unión el Rdo. D. Miguel Mulet Bujosa.

DEFUNCIONES

Día 26 noviembre. Margarita Sansó Blanes a la edad de 85 años en calle Vilanova, 28.

Día 16 diciembre. Jaime Genovard Rosselló a la edad de 73

años en calle Pep Not, 10.

Día 10. Isabel Servera Esteva a la edad de 81 años en calle R. Blanes, 80.

Día 11. Virtudes López Alba a la edad de 57 años en calle Pitxol, 14.

Día 13. Monserrate Santandreu Masca-ró a la edad de 85 años en calle Santa Catalina 19.

Día 14. Bartolomé Juan Alcina a la edad de 84 años en calle Era Veia, 18.

Día 17. Ana Ferrera López a la edad de 28 años en calle Pitxol, 14.

Día 18. Lorenzo Cifre Pol a la edad de 60 años en calle Pep Not, 15.

Día 22. Margarita Alcina Gili a la edad de 76 años en calle Taulera, 14.

Día 23. Miguel Roca Castell a la edad de 86 años en calle Centro, 7.

Día 28. Guillermo Serra Bordoy a la edad de 68 años en calle Costa y Llobera, 71.

Movimiento de población de la Parroquia de Artà en el año 1973

Bautismos

Niños:	27
Niñas:	40
Total	67

Defunciones

Hombres:	31
Mujeres:	32
Total	63

Diferencia en aumento: 4
Matrimonios: 43

IN MEMORIAM

El prop passat 18 de Decembre, va morir a Palma, confortada amb els auxilis espirituals, D.ª Maria Ferrer Flaquer, (a) Mangola, esposa del nostre amic D. Jeroni Juan Tous, acadèmic de Belles Arts.

La finida, encara que no havia nascut a Artà, n'era una admiradora i amant de la nostra Vila, en ella havia passades llargues temporades de nina, ja que els seus pares eren nadius d'aquí i de famílies molt conegudes.

Fou esposa i mare exemplar, molt devota de la Mare de Déu de Sant Salvador, deixant un gran buit dins dels seus familiars. D.E.P.

Al seu afligit espòs, filles D.ª B.^a Maria del Rosari, i doña M.^a del Pilar; genres D. Andreu Vidal i D. Joan Reynolds; nets i damés parents la nostra mes sentida condolencia.

Distribuidor de televisores

ZENITH y SANYO

Frigoríficos

AEG, CORBERÓ y TAVER

Cocinas

ORBEGOZO

RADIO ELECTRICIDAD - A. Blanes, 7 - Artà

Si Vd. se alegra al recibir
BELLPUIG

DIFÚNDALO ENTRE SUS AMIGOS
INVITÁNDOLES A SUSCRIBIRSE.
¡CUANTOS MÁS SUSCRITORES
SEAMOS
MEJOR
Y MAS ECONOMICO
SERÁ NUESTRO BELLPUIG!

BOLETIN INFORMATIVO

ENERO

1974

CONEGUEM CA NOSTRA

El Pas d'Es Grau L'acompanyada de Madò Gatova

I

L'AMBIENT

La Mallorca idil·lica i fobiolera tan sols ha existit dintre la imaginació de lletraferits panxacontents i del cervell tarat de folkloristes oligofrèncs. Basta agafar un gaiato i partir cap a foravila per dar-se compte d com calia l'aprofitar cada racó i cada trosset de terra per a xuclar-li la saba vital. Basta tresscar les nostres muntanyes per a veure com els avantpassats es penjaven d'elles con a rats penats, aixecant marges fins en els cims, amb tal de trobar per les fal·des empinades, la terra que els hi mancava en el pla, per a sobreviure.

Crec, fins i tot, que aquest amor here-tat, per la nostra Illa, és un amor rabio-sament augmentat per tot quant ella ens ha fet patir.

No fa massa temps, demanant a un home vell quant guanyava cada dia quan es feia El Pont d'en Pentinat, ens digué.

—“Quatre peces de quatre”.

—“De sol a sol com se suposa...?”

—“De fosca a fosca”. Contestà. “Lo de sol a sol està mal dit; en els meus temps els jornals començaven abans de sortir el sol i no acabaven fins que feia fosca negra”. —I... va afegir... “No tenia feina qui en volia”.

Tots recordam encara, aquells mer-cats d'esclaus a Sa Plaça, els matins per a cercar un jornalet ben prim que just just els bastàs per a menjar als qui no s'havien pogut llogar a qualque posses-sió.

No és estrany, per tant, el que la gent s'apressàs a aconseguir un bocinet de terra fos a on fos, per tant de tenir, almenys el pa assegurat. I si es daven facilitats, com es va fer, per establir Sa

Colònia se comprèn com a aquella gen-teta no li va importar saltar les munta-nyes i anar-se'n lluny de remeis, a sofrir a l'hivern el vent de nord que mai man-caba, i l'estiu el sol implacable que so-fregeix la Vall. Per a fer-ho es necessita un temperament esforçat o una fam fora mida. De les dues coses n'estaven so-brats els pioners.

I quan això es fa de vells, com ho va fer Madò Gatova és que la nostra vida no ha tingut res a veure amb xeremiers de calçons ample ni amb rebocillos cal-lats, i molt manco amb balls apresos a una escola de dança i cors dirigits per un mestre mig marginalida que marca els fluïxos i els forts.

Això és un folk que no reflecteix la realitat, fals, per tant, i que ha tractat de fer-nos oblidar la vertadera imatge de la Mallorca del denou; austera, po-bra perseguida i afamegada, abocada al treball anguniós e sobreviure a l'oblit, la fam, la pèrdua i les epidèmies

Per això...

Aquí no hi hague ni crits ni plors ni planys...

Silenci!

Aquell hivern del mil vuitcents vuit-tanta cinc, fou fred i trist. El còlera se n'havia portat l'u per cent de la pobla-ció espanyola, que per aquell temps era d'uns quinze milions. (Cent cinquanta mil morts).

Els camps de València, Múrcia i Cas-tella restaven abandonats. Ningú n'aple-gà la cuita. Aquí havia estat mal any.

No calia, però, esperar res de la Penín-sula, entretinguda amb enterrar els morts de l'epidèmia, a protestar contra l'imperi alemany i a plorar pel Rei Al-fons dotzè, que el dia vint-i-cinc de No-vembre s'havia mort en el Palau de El Pardo.

El blat i l'ordi escassejaven i els pocs que en tenien el guardaven per llavor. Els qui trobaven feina, menjaven un pa negre de mestall que queia feixuc a l'estómac. Els vaixells que arribaven d'Índies havien de fer quarentena.

Pensau, doncs, com devia parèixer de llarg aquell hivern als pioners de Sa Co-lònia, mal agombolats encara dintre les cases fetes amb pedres, fang i palla d'or-di.

Aquell matí, setze de Desembre, tot estava callat. L'aire del Nord es deturà per uns moments i les fulles romanguen immòbils a les branques mig nues,

Nueva Junta Directiva del Club

El día 9 de diciembre celebró el Club Llevant, la anual y reglamentaria Junta General de Socios, con objeto de elegir nuevo Presidente, cargo que recayó en don Jaime Casellas Flaquer.

La nueva Junta Directiva del Club quedó así constituida:

Presidente:	Jaime Casellas Flaquer
Vice Presidente:	Juan Alzamora Moll
Secretario:	Guillermo Bizquerra Ferragut
Vice Secretario:	Margarita Morey Pons
Tesorero:	Miguel Gili Morey
Vice Tesorero:	Rafael Ginard Ginard
Relaciones Públicas:	Pedro Ginard Terrassa
Gestor:	Jorge Llull Riera
Delegado Tennis de Mesa:	Rafael Gili Sastre
Vocal Excursionismo:	Serafín Guiscafré Genovard
Vocal Prensa:	Jaime Morey Sureda
Vocal Sección Infantil:	Jaime Sureda Negre
Vocal Bibliotecario:	Nicolás Carrió Santandreu
Vocal Cine:	Francisca Fernández Gili
Vocal Teatro:	María Gili Esteva
Vocal Artes Plásticas:	Juan Mezquida Muntaner
Vocal Deportes:	Sebastián Riera Tous
Vocal Música:	María Mestre Payeras

faltes de la saba vivificadora, embassada dins la soca perquè terra, tronc, saba i arrels s'eren glaçades.

La mar no xalava, i en el cim de l'Atalaia Freda, un mantell blanc cobria la verdor dels pins, i un sostre de neu gelada, escampada a tot arreu, tapava les roques esborrant els relleus dels caps segats.

Ropits i tords, ales acopades, tremolaven damunt les branques dels garganyers, i l'altra aucellada, estufada i mustia, cercava el redòs de les taulades. Dels fumerals s'alçava aquell matí un fum blanc i espès que s'escolava pel come-

llar donant-li l'aspecte irreal d'un somni grisenc mig oblidat.

Sols de tant en tant, molt llunyans, arribaven els sons dels picarols del cabrum que, enfilat pels rics, espipella brots d'aladern o fulles de mata.

Ha mort una dona!

Madò Joana Carrió i Massanet, àlies Gatova, tenia noranta-cinc anys i era viuda del Sen Pere Joan Llaneres, conrador. Un dels primers entre els pobladors de Sa Colònia

La nova volà per dintre el comellar.

Els homes acalaven el cap i es treien el capell fet de junça. Les dones deien

un pare-nostre i, tot seguit, els dos arriplegaven els eines que amagaven baix d'un feix de llenya, i partien un rera l'altre cap a ca's mort. Els tiranys ben prest s'eren poblats d'ombres corbades que es dirigien cap al Cocó de Betlem a on madò Gatova tenia la caseta.

En que ja fos molt vella, la seva mort, no esperada, amb tot i esser la d'una pobra Coloniera anònima havia causat estupor.

L'estupor natural produït pel fet d'una situació insòlita. Madó Gatova fou el primer mort dintre aquell món heterogeni que es congruava per a formar Sa Colònia de Sant Pere, i el fet havia traumatitzat la sensibilitat de tothom.

No hi hagué, però, ni crits ni plors ni planys.

Aquí no hi esqueien les planyedores. Ja sabeu; aquelles dones pagades que, plorant a crits o barbotejant mots compassius, enternien la parròquia en els enterros.

Vaja un gloooooop!

Cridaven estirant-se els cabells; i es referien en el que pegava una companyona a sa botella del suc, i no al glop que s'en n'havia duit la família.

—“Cap com aquesta”!

I no era per la desgràcia que ho deien; era per la figa seca que aglapien palplant, baix de sa tapadora del cofi i que s'empassolaven tot seguit.

Qualcuna fins i tot agafava mitja moixa i aqueixes solien esser les qui més fort ploraven i amb més cura s'arrabassaven poiera.

I les gents, eternament hipòcrites, trobaven important que hi hagués crits i plors en els enterros com homenatge al mort i deixar bé la dignitat de la família.

Però aquí no calia.

Gent avesada a les contrarietats, forta de cos i ànima, lluitadora dia a dia contra el comellar inhòspit al que es feia necessari amagar de suor per afer-lo habitable, imitava la naturalesa aquell matí d'aire gelat que se ficava dintre els ossos entre l'espai d'un calfred.

No es poria acompanyar la morta amb el llarg enfilall de carros com es solia fer amb els morts de foravila, perquè per anar a Vila no hi havia encara camí de carro.

Dos de ferradura i un d'escorbei. El cementeri lluny, rera les muntanyes, i Na Joana Maria Carrió i Massanet, àlies Madò Gatova, estirada sobre el llit, esperant que es decidissen a dur-la-se'n per a deixar-la baix d'aquell trosset de terra que li pertocava pel sol fet d'haver nascuda en aquest món, i allà amb la pau final esperar la benaventurança dels cossos i les ànimes.

A la fi es decidiren.

De la Vila, sobre un mul, portaren el taüt. Un veïnat que feia marges els deixà la seva civera, feta d'un garrover bord, i a braços partiren cap a Betlem per agafar el pas d'Es Grau.

Nosaltres seguirem l'acompanyada anomenat els punts per on passa el caminó, encara ara molt trescat.

Abans que la carretera projectada ens esborri les petjades i ens embruti de fum i plom aquells indrets encara verjos.

TRESCAIRES

Joyería - Relojería

ESTUDIO

TORRES

- * Compra de joyas viejas
- * Reparaciones en general
- * Facilidades de pago

Calle General Franco, 2 - Artá * Sucursales: } Calle Mayor, 51 - San Lorenzo
Font de Sa Cala - Cala Ratjada

GARI

Industrias metalúrgicas, s.a.

Representante en Artá

COMERCIAL Y TALLERES SANSALONI

Calle Recta, 2

General Aranda, 17 - Teléfono 100

Puertas metálicas
Muebles
Estanterías
Puertas para ascensor
Armarios
Archivadores
Carpintería en aluminio
Baldosines ventilación
Paneles exposición
Guardavivos
Pararrayos

ELECTRODOMESTICOS

RADIO Y TELEVISION

COMERCIAL

SANSALONI

Bicicletas - Velomotores - Motos y Motores Riego
Objetos regalo y Juguetería

Calle Recta, 2 - Teléfono 100

ARTA (Mallorca)

Muebles BAUZÁ

DAMIAN BAUZA

Exposiciones: C/. Gral. Franco, 26 - Teléfono 209 - C/. 18 de Julio - Teléfono 85
Fábrica: C/. Bajo Riera, 10 y 12.

MANACOR (Mallorca)